

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:19

pp.857-866

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

HABER TOPLAMA VE YAZMA DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN YAPTIKLARI HABER YANLIŞLARI

NEWS WRITING MISTAKES MADE BY STUDENTS IN THE INFORMATION COLLECTION AND REPORTING COURSE

Öğr. Gör. İlkey YILDIZ

Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Çağrı Merkezi Hizmetleri Pr., Bingöl/Türkiye
ORCID: 0000-0002-6260-9730

Article Arrival Date : 03.03.2019

Article Published Date : 14.05.2019

Article Type : Review Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.268>

Reference : Sarıtken, H. (2019). "Haber Toplama Ve Yazma Dersinde Öğrencilerin Yaptıkları Haber Yanlışları", International Social Mentality And Researcher Thinkers Journal, 5(19): 857-866

ÖZET

Haber toplama ve yazma konusu birçok üniversitede geçmişten günümüze dek ders olarak okutulmaktadır. İletişim, medya gibi bölümlerde okuyan her öğrencilerin aldığı bu ders gerektiğinden daha da fazla öneme sahiptir. Gerek ulusal, gerekse yerel basında çıkan haberlerde olsun bolca haber yazma kuralları ihlal edilmektedir. Bunun en temelinde gazetecilik eğitimi almış kişilerin değil de, herkesin bu işe soyunmuş olması gelmektedir. Fakat bir diğer önemli nokta ise gazetecilik eğitimini alan kişilerin bile kurallara uymak yerine, çalıştığı kurumun bir parçası olup, hataları doğruymuş gibi kabullenip, haber yazmaya böyle devam etmeleridir. Bu gibi olumsuzluklarının önüne geçmek, haber toplama ve yazma dersinde öğrencilerin haber yazma kurallarının önemini kavramalarıyla ve bol haber yazma pratiği yapmalarıyla mümkün olacaktır.

Bu çalışmada, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Medya ve İletişim Programı'nda okuyan öğrencilerin yaptıkları haber yazma yanlışları incelenmiştir. Çalışma, haber toplama ve yazma dersini 2018 yılında alan öğrencilerle sınırlı tutulmuş, daha önceki yıllarda farklı öğrencilerin yaptıkları hatalar dikkate alınmamıştır. Çalışma bulgularında öğrencilerin en çok dolaylı ve doğrudan anlatımlarda haberi yanlış yazdıkları belirlenmiştir. Bunun yanında tarih, saat, gün ve sayıların yazımında da hatalara sıkça rastlanılmıştır. Öğrencilerin ayrıca noktalama ve imla kurallarına da dikkat etmeden haber yazdıkları görülmüştür. Öğrencilerin haber yazma tekniklerini de tam anlamıyla kavrayamadıkları, ters piramit kuralını uygulamakta zorlandıkları da çalışmanın bulguları arasındadır. Çalışma sonucunda öğrencilerin Türkçeyi doğru kullanamadıklarına, bunun haber yazımına da etki ettiğine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Haber Toplama ve Yazma Dersi, Haber Yanlışları, Medya ve İletişim Programı, Bingöl Üniversitesi

ABSTRACT

The issue of information collection and reporting has been offered as a course at several universities from the past to the present. This course that is provided to all students enrolled in departments such as communications and media have more significance than it is currently believed to have. Rules of news reporting are violated frequently in news articles in both national and local news. The main reason for this is that not only individuals who receive journalism training but also everyone has been involved in reporting. However, another important point is that even people who have journalism training do not abide by rules, follow the organization they work for, accept mistakes to be the rule and continue report the information they collect this way. Preventing such problems will be possible by comprehension of news reporting rules by students in information collection and reporting courses and practicing news reporting

frequently.

This study investigated the news wiring mistakes made by students enrolled in the Media and Communication program at the Vocational School of Higher Education on Social Sciences at Bingöl University. The study was restricted to the students who took the information collection and reporting course in 2018, the mistakes made by different students in previous years were not considered. The findings of the study showed that the students made mistakes mostly in direct and indirect expression in news writing. In addition to these, mistakes were also frequently encountered in the expression of dates, hours, days and numbers. The students were also observed to report news without regards to punctuation and spelling rules. The findings of the study indicated that the students were not able to comprehend news writing techniques and had difficulty in applying the inverted pyramid rule. As a result of the study, it was concluded that the students were not able to use the Turkish language, and this was reflected in news writing.

Keywords: Information Collection and Reporting Course, News Writing Mistakes, Media and Communication Program, Bingöl University

1. GİRİŞ

Konuşma iletişim sürecinde ne kadar etkiliyse yazma eylemi de o kadar önemlidir. Doğru yazılmayan, kurallara uyulmayan bir metin çok farklı anlamlara yol açacağı için daha da farklı yönlerde konunun çekilmesine sebebiyet verecektir. Bu durum günümüzde yazılan haberlerde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Haberlerin birçoğu gelişigüzel, Türkçe anlatım ve dilbilgisi kurallarına uyulmadan, günlük konuşma dilinde yazılmaktadır. Hatta bazı hatalar var ki, sadece yazı dilinde yapılmaktan çıkmış, haber kanallarındaki spikerler ve muhabirler de canlı yayınlarda bu tarz hataları kullanmaktan geri durmamışlardır. Oysaki her metinde zaten dikkat edilmesi gereken kurallara haber metinlerinde de dikkat edilmelidir. Çünkü haber metinleri toplumların hizmetine sunulur ve toplumları yönlendirir. Yapılacak küçük bir hata dahi tüm toplumda yayılacağı için bunlar asla geri döndürülemez olacaktır. Gazetecilerin hatalarını yaydıkları görüşünden yola çıkarak yazılan haberlere hem Türkçe kullanımı açısından hem de haber yazma kuralları açısından yaklaşmak gerekmektedir. Dikkatli ve bilinçli yazılan her türlü haberde hata payı da o kadar az olacaktır.

Türkiye’de yazılı basında yer alan haberlerdeki hatalar da benzerlik göstermektedir. Gerek ulusal gerekse yerel basın olsun, basın organlarındaki haberler incelendiğinde yapılan hataların genellikle bir haber kaynağının aktarılmasında kullanılan doğrudan ve dolaylı anlatım şekillerinin doğru biçimde yapılamaması olarak görülmektedir. Bu hata ise daha çok haberi yazan kişinin bu kullanımları bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Daha çok yerel basında karşılaşılan bir sorun olan kaliteli istihdam olmayışı sorunu bu durumu da etkilemektedir. Bu durumun önüne ancak Ulusoy’un “İletişim Fakülteleri’nden mezun olan profesyonel elemanların istihdamı bu basın kuruluşlarına ayrıcalık ve kalite kazandıracaktır” şeklindeki açıklamasıyla açıklayabiliriz (2003, 112). İletişim fakültelerinden ya da medya ve iletişim gibi kalifiye eleman yetiştiren programlardan mezun olan kişilerin istihdam edilmeleri haber ve haber yazmaya verilmesi gereken önemi de arttıracaktır. İyi bir haberin yazılması, içerik olarak kaliteli bir haberin oluşturulması için kalifiye elemanların eğitim alıp almamasına bakılması gerektiğini de altını çizmek gerekmektedir. Aksi takdirde günümüzde basın yayın organlarında devam eden haber yazma hatalarının önüne geçilmeyecek ve bu sorun artık tamamen bir sorunsal olarak kalmaya devam edecektir.

2. HABER TANIMLAMALARINA GENEL BAKIŞ

Haberle ilgili tek bir tanım neyin haber olduğu ve gazetede neyin yer alacağı konusunda tam bir bilimsel formül yoktur (Rigel, 1993:36). Bu nedenle haberin net ve herkes için kabul edilebilen bir tanımını yapmak zordur. Çünkü haber sürekli kendini geliştiren ve değiştiren bir yapıya sahiptir. Teknolojik gelişmelere de aynı ölçüde ayak uydurabilen haber, bu özelliklerinden dolayı tanımı sürekli güncellenen bir olgu olarak kabul edilebilir. Kısaca daha önceki yıllarda haberin nasıl tanımlandığına bakmakta fayda vardır. Haberin Türkçe karşılığına “salık”, “duyuk” gibi sözcükler önerilmişse de günümüzde bu kavramlar yaygınlık kazanmamıştır. İngilizlerin “news”, Fransızların “information” dedikleri haber geniş bir biçimde irdelenecek olursa, “vaktinde verilen, toplumda

çok kişiyi ilgilendiren ve etkileyen, anlaşılır bir dille anlatılan bir olay, fikir ya da kanıdır (Yüksel ve Gürcan, 2001: 57-58).

Genel bir tanımla haber, “Bir olay, bir olgu üzerine edinilen, iletişim ya da yayın organlarıyla verilen bilgidir” (Yüksel ve Gürcan, 2001: 57). Schlapp’a göre (2000: 17); Haber, “güncel ve ilginç bir olayın, nesnel ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulması” şeklinde de tanımlanabilir.”

Haberin diğer tanımı ise; “Bireyi yaşamsal olarak ilgilendiren gelişmeler ve bu gelişmelere ilişkin bilgilerdir. Kitle iletişim araçlarında yer alan haberler, bireyleri kişisel, yerel, yöresel, ulusal, uluslararası düzeyde, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamdaki gelişmelerden bilgi sahibi kılarlar. Haber, kişileri bilgilendirir, eğitir, eğlendirir, üzer, sevindirir, eyleme yöneltir ya da eylemden vazgeçtirir (Girgin, 2002: 3).”

Oya Tokgöz’e göre, “Haber gerçekliğin bir yansımasıdır. İlgi çekici olan her şey haberdır (Tokgöz, 2006: 209).” Yine Oya Tokgöz aynı eserinde, “gazetecilik bir yönüyle kişilerin sorunlarının çözümlenmesine yardımcı olan bilgilerin ulaştırılmasıdır. Sunulan enformasyonun içeriği, bilgilendirme veya eğlence yüküldür. Genelde basit bir tanımlama ile sunulan bu içeriğe günlük dilde “haber” adı verilir” (2006: 116).

Biraz daha geçmişe giderek yapılan haber tanımlamalarına bakıldığında Honenberg’e göre haber, vaktinde verilen, toplumda çok sayıda kişileri ilgilendiren ve etkileyen, bu kişilerin anlayabileceği herhangi bir olay ya da kanaattir (1963:27). Haber, toplumu ilgilendiren olay, fikir ve kanıların, iyi ve doğru bir şekilde, yayın araçlarıyla topluma aktarılmasıdır (Tulgar, 1970:21). Dağlı’ya göre haber (1995:44), “vaktinde verilen, toplumda çok kişiyi ilgilendiren ve etkileyen, anlaşılabilir bir dille aktarılan bir olay, fikir ya da kanıdır.” Haber günceldir, en hızlı şekilde olayı kitlelere ulaştırarak ne, nerede, nasıl olmuşun bilgisini verir. Okur ve dinleyici için öncelikle yeni gerçeklerle ilgili, doğru ve anlaşılır bilgilerdir (Schreider ve Raue, 2000; Kocabaşoğlu, 1977:335-350).

Haber üzerine yapılan tanımlamaları arttırmak mümkündür. Fakat yapılan diğer tanımlamalar da yukarıda verdiğimiz haber tanımlamalarının temelinde dayanmaktadır. Tüm bu tanımlamalarda görülen ortak nokta ise haber değeri taşıyan herhangi bir olayın, olgunun var olmasıdır. Yani meydana gelmiş ya da gelmesi muhtemel olan olaylar ve olgular toplumların ilgisini çeker. Haber tanımlamalarındaki ortak noktaların birisi de olay ve olguların gerçekliğe uygun olmasıdır. Gerçek olmayan uydurma konuların ele alınması habercilik etiğine ters düşmektedir. Asparagas yani yalan haber yapmak toplumu yanlış bilgilendireceği için bundan uzak durulması gerekmektedir.

3. HABER YAZMA KURALLARI

3.1. Tek Olaylı Haberler Ters Piramit Tekniğine Göre Yazılmalıdır

Ters piramit tekniği haber yazma tekniklerinden en eskisini oluşturmaktadır. Günümüzde de hala en aktif şekilde kullanılan tekniktir. En eski haber yazma tekniği olmasının sebebi geçmiş dönemlerde yaşanan savaşlardan gelmektedir. Özellikle savaşlarda bilgi ve haber almanın önemi daha büyüktür. Telefon icat edilmeden önce telgrafla kurulan iletişimlerde kullanılan kelime sayısı da çok azdı. Sınırlı kelimelerle –telgraf hattının da kopmasının düşünülerek- aktarılmaya çalışılan bilgiler en önemli olandan en önemsizine göre gönderilirdi. Böylece hat kopsa dahi, en önemli bilgi zaten gönderilmiş olunuyordu. Haber yazma tekniği olarak günümüze kadar gelen ters piramit tekniğinde, aynı savaşlarda olduğu gibi, okuyucuya olayın en can alıcı ve en önemli kısmı ilk başta verilecek şekilde tasarlanır.

Ters piramit tekniği haber kurgulamada esneklik yarattığı, asıl konuyu bir ya da iki paragrafta anlatma kolaylığı verdiği, okuyucuya olayı kavrama şansı verdiği için kullanılmaktadır (Brooks ve diğerleri, 1988: 55).

3.2. Haber Başlıkları Kısa ve Etkili Olmalıdır

Haber başlıkları iyi kurgulanmalı az kelimeyle çok mesaj verilmelidir. Uzun uzadıya atılan başlıklar okuyucunun dikkatini çekmemekte ve haberin okunurluğunu düşürmektedir. Bu nedenle haber başlıkları en fazla 6 kelimedenden oluşmalıdır. Daha uzun şekilde yazılması gereken başlıklar ise alt ve üst başlıklarla desteklenecek şekilde yazılmalıdır. Böylece tasarım daha iyi yapılabilir, okuyucunun dikkati habere daha fazla çekilebilir. Bu durum özellikle gazetelerin ilk sayfalarında çok önemlidir. Yazılan manşet haberler hem görsellerle desteklenmeli hem de kısa olmalıdır. Haber başlıklarında yapılan en büyük yanlışların başında ise kompozisyon yazar gibi başlıkların atılmasıdır. Dini ve milli bayramlar, gösteriler, sempozyumlar gibi standart haber konuları, sıradan başlık atılmasına müsait haberlerdir. Sadece ramazan bayramı diye bir başlık uygun olmamaktadır. Ya da yaşasın 23 Nisan gibi başlıklar çok basit kalmaktadır.

3.3. Haberde Sıfat Kullanılmamalıdır

Haber cümlelerinde sıfatlardan uzak durmak gerekmektedir. Özellikle kişi adlarının önüne getirilen “sayın”, “güzel”, “çirkin”, “bay”, “bayan” gibi sıfatlar kesinlikle kullanılmamalıdır. Çünkü sıfatlarla yazılan haber cümleleri tarafsızlığa gölge düşürmektedir. Sadece haberin içeriğinde anlamca bütünlük oluşturacak sıfat ve zarflara yer verilebilir. Çiftçi konunun önemini şöyle açıklamıştır: “Bunlardan tamamen sakınmak bulanık, muğlak bir haber cümlesi ortaya çıkarabilir; bu da haberin gövdesine ulaşan okuyucunun kafasını karıştırabilir” (2011:904).

3.4. Haber Cümleleri Etken Çatılı Fillerle Yazılmalıdır

Haber cümleleri kaynağı belirtmek amacıyla etken çatılı fiillerle yazılmalıdır. Etken çatılı fiil demek özne tarafından işin açıkça yapılmış olduğu fiillerdir. Etken değil de edilgen çatılı fiillerle yazılan haber cümlelerinde haber kaynağı belirsizliklerle dolu olma sorununu getirmektedir. Örnek olarak şöyle bir haber cümlesi yazmakta fayda vardır: “İtfaiye, yangına müdahale etti.” Bu cümlede yangına kimin müdahale ettiği belirtilmiş ve haber kaynağı dayandırılmıştır. Bu haber cümlesi, “yangına müdahale edildi” şeklinde yazıldığı takdirde kimin yangına müdahale ettiği belirsizdir ve kaynak eksiktir.

3.5. Haberde Saat, Sayı, Tarih ve Günlerin Yazımına Dikkat Edilmelidir

Haberde sayıların yazımı okunurluğu kolaylaştırmak amacıyla hem rakamla hem yazıyla yazılmalıdır. Dört ve daha fazla basamaklı sayıların yazımı böylece daha kolay şekilde okunabilmektedir. Örneğin “1000” sayısı sadece “bin” şeklinde “1001” sayısı ise “bin 1” şeklinde yazılmalıdır.

Habere tarih ya da günlerle de başlanılmamalıdır. Bunun yanında kesin bir tarih belirtiliyorsa gün adı büyük harfle yazılır. Herhangi bir günden bahsediliyorsa küçük harfle yazılmalıdır. Haberde bahsi geçen olay içinde bulunduğumuz yıl içerisinde gerçekleşmişse yıl yazılmaz. Sadece tarih ve gün belirtir. Habere konu olan olay geçmiş ya da gelecek yıllarda ise yıl yazılır.

Haber yazarken dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise saatlerin yazımıdır. Haber içerisinde bazen olayın direk saatini vermek önemlidir. Mesela bir deprem haberinde yaklaşık saat söylenmez. Hem saat hem de dakikaların büyük önemi vardır. Bu tür kullanımlarda hem saat hem de dakika net bir şekilde veriliyorsa “sıralarında” kelimesi asla kullanılmamalıdır. “sıralarında” kelimesi net olmayan saatler ve dakikalar için kullanılabilir. Örneğin; “deprem 17.15 sıralarında meydana geldi” denilemez. Burada kesin bir saat ve dakika verilmiştir. “Sıralarında” kelimesi sadece kesinlik bildirmeyen olaylarda kullanılmalıdır. Örneğin; “ başkanın 14.00 sıralarında halka seslenmesi bekleniyor” denildiğinde bu belirsiz bir ifadedir. Çünkü bu saat 14.00’ de olabilir, 14.30’da olabilir. Saatlerde dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise saat ve dakikayı ayırmak için iki nokta değil de sadece nokta koyulması gerektiğidir. Örneğin; 18.15’de derken araya nokta koyulması gibi...

3.6. Haberde Noktalama İşaretleri ve İmla Kurallarına Dikkat Edilmelidir

Haber metinleri yazılırken dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise Türkçe’de kullanılan noktalama işaretleri ve imla kurallarıdır. Noktalama işaretleri cümlelerin daha akıcı ve anlamlı olmasını sağlamaktadır. Bu işaretler, okuyucunun metni kolay bir şekilde anlamasına yardımcı olur. Noktalama işaretlerini önemsememek haber metninin akıcılığını ve anlaşılabilirliğini bozar. İmla kurallarına dikkat ederek yazılan haber metinlerinde ise yanlış anlamda kullanılan kelimeler en aza indirilebilmektedir.

3.7. Haberde Hem Dolaylı Hem Doğrudan Anlatım Şekline Dikkat Edilmelidir

Doğrudan ve dolaylı anlatım Türkçe’nin en önemli konularını oluşturmaktadır. Haber metinlerinde bu iki konunun karıştırılması veya yanlış kullanılması ciddi sorunları da beraberinde getirebilir. Öyle ki haber kaynağının söylediği bir cümleyi muhabirin kendisi söylemiş gibi habere aktarabilir, ya da tam tersi de gibi de davranabilir. Böyle durumlarda haber kaynağı ile ciddi problemler yaşanabilir. Bu tür olumsuz olayların önüne geçebilmenin yolu dolaylı ve doğrudan anlatıma dikkat ederek haber metninin kurgulanması gerektiğidir.

Doğrudan anlatım haber kaynağının söylediği her şeyi birebir alıp haber metnine yerleştirmektir. Haber kaynağının sözünün başka tarzda ifade edilmesinin zor olduğu ve anlam kaymalarına yol açacağı durumlarda tercih edilir (Aslan, 2004:42). Örnek verilecek olunursa; Başkan, “yeni hastane binası hayırlı olsun” dedi. Bu cümledeki tırnak işareti içerisinde kullanılan cümle doğrudan anlatıma bir örnektir. Çünkü başkan denilen kişinin konuşmasından bir cümle aynen alınıp kullanılmıştır. Dolaylı anlatım ise haber kaynağının söylediği cümleyi muhabirin ikinci bir kişi ağzından yazması demektir. Buna örnek verilecek olunursa; başkan, yeni hastane binasının hayırlı olmasını söyledi. Bu örnekte dolaylı anlatım olduğu için tırnak işareti kullanılmamıştır.

3.8. Habere Mesleki Etik Değerleriyle Yaklaşılmalıdır

Her ne kadar mesleki etik konusu tamamen başlı başına bir makale konusu oluştursa da haber yazma kurallarına uymak açısından bahsetmekte yarar vardır. Meslek etiği, mesleğin icrasında toplum yararının gözetilmesini ön plana çıkarır. Böylece dünyanın her yerinde mesleği icra edenlerin ortak davranış kurallarına uymasını sağlar (Gür, 2018:378). Habercilik anlamında da etik ilkeler daha çok gazetecilik meslek etiği adı altında toplanmış ve orada gazetecilik mesleğini yapacak olan kişilerin mesleğe yaklaşımlarını belirlemiştir. Bu anlamda topluma yanlış bilgi vermek, toplumu hataya yönlendirmek meslek etiğine ters bir durum olarak ele alınmıştır.

4. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde çalışma hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın yöntemi, konusu, öneminin ne olduğu ve amacı açıklanmıştır. Bunun yanında çalışmanın evren ve örnekleme de yer verilmiş, evren ve örneklem tablo halinde de açıklanarak anlaşılabilirliği kolaylaştırılmıştır.

4.1. Çalışmanın Konusu Ve Önemi

Çalışmanın konusunu, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu’nda, Medya ve İletişim Programı’nı okuyan öğrencilerin haber toplama ve yazma dersindeki yanlışları oluşturmaktadır. Bunun için haber toplama ve yazma dersinde konu teorik olarak anlatıldıktan sonra sınıf içi yapılan ilk uygulamada yapılan hatalar dikkate alınarak çalışma hazırlanmıştır. Çalışmanın önemi ise, haber toplama ve yazma dersi hakkında daha önce herhangi bir çalışma yapılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim konusunda çokça çalışma yapılmış olmasına rağmen üniversitelerde verilen haber toplama ve yazma dersi hakkında çalışmalar yoktur.

4.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı gerek iletişim fakültelerindeki öğrencilerin, gerekse ön lisans programlarında medya ile ilgili herhangi bir program okuyan öğrencilerin haber toplama ve yazma dersine bakış açılarını değiştirmektir. Öğrenciler tüm derslerine geçer not alıp dersi alttan bırakmamak için

çabalamaktadır. Fakat haber toplama ve yazma dersine bu tarz yaklaşmaları gerekmektedir. Çünkü haber toplama ve yazma ilerdeki meslek hayatlarında en çok yapacakları işin başında gelecektir. Bu çalışma ise öğrencilerle paylaşarak haber yazmadaki hatalarının en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.

4.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmadaki veriler içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Günümüze en yakın tarihli içerik çözümlemesi tanımlarından biri şöyledir: İçerik çözümlemesi iletilerin, açık ve görünen içeriğinin, nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır (Fiske, 2015: 248). İçerik çözümlemesi, sosyal bilimcilerin ve özellikle iletişim araştırmaları alanında çalışan bilim adamlarının, medya mesajları üzerinden çıkarımlar yapmalarını sağlayan bir araştırma tekniğidir (Stempel, 2003: 103). Bilimsel bir yaklaşım olarak içerik çözümlemesinde sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştırma söz konusudur (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). Bu çalışmada da Bingöl Üniversitesi'nde Medya ve İletişim Programı'nı okuyan öğrencilerin sınıf içinde yaptıkları uygulamalar içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur.

Çalışmada daha önce hazırlanan uygulama, çıktı alınıp, çoğaltılarak öğrencilere dağıtılmış ve ders esnasında öğrencilerin uygulamayı yapması istenmiştir. Öğrencilere verilen uygulama daha önce gerçekleştirilen bir konferansın bilgileridir. Konferansın sadece tarihi değiştirilmiş, öğrencilere sanki konferans dün gerçekleştirilmiş algısı verilmiştir. Verilen bilgiler arasında 5n+1k ve konferanstaki konuşmacılardan kesitler bulunmaktadır. Öğrencilerin yaptıkları uygulamanın nasıl analiz edildiği bulgular ve yorumlar kısmında detaylı şekilde açıklanmıştır.

4.4. Çalışmanın Evren Ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bu yüksekokulda medya ve iletişim programında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma, birinci sınıfların dersindeki uygulamadan oluşturulduğu için aynı bölümde okuyan fakat ikinci sınıf olan öğrenciler çalışma kapsamına alınmamıştır. Uygulamanın yapıldığı gün derse 42 öğrenci gelmiştir. Bu nedenle çalışma 42 medya ve iletişim programı öğrencisinin yaptığı uygulama üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında ikinci sınıf olup da dersi alttan alan iki öğrenci de uygulamaya katılmıştır. Dersi aldığı için bu öğrencilerin uygulamaları da çalışmaya eklenmiştir. Evren ve örneklem tablosu aşağıdaki gibidir:

Ana Kitle (Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencileri)

Örneklem Çerçevesi (Uygulama yapıldığı sırada derse gelmeyen öğrenciler)

Örneklem (Uygulama yapıldığı esnada derste olan öğrenciler)

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde öğrencilerden ders esnasında yazmaları istenen haber örneğinin analizleri bulunmaktadır. Bu analizler, haber yazma kuralları çerçevesinde yapılmıştır. Sonuçlar tablo şeklinde verilmiş, düz metin şekli tercih edilmemiştir. Görsel hafızanın akılda daha da kalıcılığı dikkate alınarak analizlerin tablo halinde verilmesi daha uygun bulunmuştur. Bu bölümde toplamda 7 adet tablo mevcuttur. Tabloların açıklamalarına hemen alt kısımlarında yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Yazdığı Haber Başlıklarının Analizi

Başlık uzun	15
Konuya uygun olmayan başlık	7
Ters Piramit Kuralına Uymayan Başlık	10
Başlık Kabul Edilebilir	10
Toplam	42

Öğrencilerin yaptıkları uygulamada haber başlığı yazmada en önemli sorun uzun başlık atmalarından kaynaklanmaktadır. Haber başlıkları en fazla 6 kelime olmalıdır. Öğrencilerin yazdıkları başlıklar ise 12-15 kelime arasındadır. Öğrencilere uygulama sonunda başlıkları alt ve üst başlıklarla destekleyerek yazmaları söylenmiştir. Öğrencilerin 10'u ise tersi piramit kuralına uymayan başlıklar yazmıştır. Ters piramit kuralında haberin en can alıcı en önemli yeri haberde önce verilmelidir. Öğrenciler uygulaması yapılan olayın önemini tam kavrayamadıkları için ters piramit kuralına göre de başlık atamamışlardır. Öğrencilerin 7'si ise tamamen konu dışı başlıklar atmıştır. Bu başlıklar arasından verilmeyen bilgiler ekleme, kendi kafasından konuşmacılar ekleyip onları başlık yapma gibi örnekler mevcuttur. Geriye kalan 10 öğrencinin yazdığı haberde ise başlıkla alakalı çok büyük sıkıntı görülmemektedir. Başlıklarla alakalı olarak toplamda 32 yanlışın olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Haberde Sıfat Kullanımı

“Sayın” Kelimesinin Kullanımı	20
Başka sıfatların kullanımı	3
Toplam	23

Öğrencilerin yaptığı uygulamada, konferanstaki konuşmacıların adlarının önüne “sayın” kelimesini yazdıkları çok sık rastlanılmıştır. Toplamda 20 öğrenci farklı farklı yerlerde sayın kelimelerini kullanmış, üç öğrenci ise sayın kelimesine başlıklarında yer vermiştir. Bunun yanında haberde başka sıfatlarda kullanılmıştır. Örneğin, “çok güzel bir konuşma yaptı”, “çok güzel bir konferansa ev sahipliği yaptı” gibi cümleleri de kullanan 3 öğrenci mevcuttur. Haber yazımında “çok güzel”, “çok iyi” gibi sıfatların da kullanılmaması gerekmektedir. Bu tarz sıfatların kullanımı, muhabirin görüşünü yansıttığı için olaya tarafsızlığı da zedelemektedir. Bu kategoride öğrencilerin 23 yanlış yaptığı görülmektedir.

Tablo 3: Haberde Sayıların Yazımı

Sayıların olduğu gibi yazılması	33
Kurala uygun yazılmaması	4
Toplam	37

Öğrencilerin yaptığı uygulamada sayıların yazımında da çok sıkça hata yapıldığı görülmektedir. Yanlış yapılma oranı çok olduğu için bu konuda da gruplandırmaya gidilmiştir. Toplamda 33 öğrenci sayıları olduğu gibi yazmış, 4 öğrenci ise konuyu bilmekle beraber yerlerini karıştırarak sayıları yazmıştır. Her ikisine de örnek verilecek olunursa, “dünyada bu konuyla ilgili 1500’ün üzerinde çalışma yapılmıştır” cümlesinde sayıların hepsi rakamla yazılmıştır. “Mesleki etikle ilgili 1000 beş yüzün üzerinde çalışma yapılmıştır” cümlesinde ise rakamla yazılması gereken kısım ve yazıyla yazılması gereken kısım yer değiştirmeliydi. Geriye kalan 5 öğrenci de sayıların yazımıyla ilgili bir yanlışta rastlanılmamıştır. Öğrencilerin bu kategoride toplamda 37 yanlış yaptıkları görülmektedir.

Tablo 4: Tarih, Gün Ve Saat Yazımı

İçinde bulunulan yıl yazımı	7
Cümleye tarihle başlama	12
Cümleye rakamla başlama	3
Gün ve ay adlarının yanlış yazımı	20
Saatin arasına iki nokta koyulması	38
“Sıralarında” kelimesinin kullanımı	35
Toplam	115

Öğrencilerin yaptığı uygulama da en fazla yanlışlık bu kategoride vardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu tabloda da görüleceği gibi tarih, gün ve saat yazımında yanlışlıklar yapmıştır. İçinde bulunduğumuz yılı da konferansın tarihine ekleyen öğrencilerin sayısı 7'dir. Bunu sadece konferansın yapıldığı tarihe eklemek yerine "2018 yılının son aylarında gerçekleştirilen..." diye de kullanan öğrenciler vardır. Cümleye tarihle başlayan öğrencilerin sayısı 12, rakamla başlayan öğrencilerin sayısı 3'dür. Sadece haber cümlelerinde değil her hangi başka bir yazı dahi olsa cümleye tarihle ya da sayıyla başlanmaması gerekmektedir. Gün ve ay adlarının yazımında da hatalar çok fazladır. Kesinlik bildiren bir tarih olmasına rağmen öğrencilerin 20'si gün ve ay adlarını küçük harflerle yazmıştır. Hatta haberi yazarken gün ve ay adı yazmalarına gerek bile yoktu. Çünkü konferansın dün gerçekleştirilmiş olduğu öğrencilere bildirilmişti. Dün yapılan bir olayın haberini yazarken ay adı ve gün adı yazılmasına gerek yoktur. Konferansın saatini yazarken sayıların arasına iki nokta koyan öğrencilerin sayısı ise 38'dir. Bu sayı çok yüksek bir öğrenci kitlesini ifade etmektedir. Saat yazılırken sayıların arasına sadece nokta işareti konulmalıdır. Haber yazımında yapılan en büyük hatalardan biri olan "sıralarında" kelimesinin kullanılması bu uygulamada da çok sık yapılan hatalardandır. Konferansın tam ve net olarak 14.00'da başladığı bilgisi verilmesine rağmen 35 öğrenci yine tarihi yazdıktan sonra sıralarında diye cümleye devam etmiştir. Bu kategoride toplamda 115 haber yazma yanlışı yapılmıştır.

Tablo 5: Doğrudan dolaylı anlatımlarda yanlışlık

Doğrudan anlatımlarda anlam belirsizliği	25
İki konunun tamamen karıştırılması	15
Toplam	40

Öğrencilerin yaptığı uygulamada haber metninin kurgulanması esnasında en sık yaşadıkları sorun ise doğrudan ve dolaylı anlatımı doğru kullanmamalarıdır. Haber metninde kaynaktan alıntılanan sözcükleri yazmada zorlanan öğrenciler, böylece çok sık da anlatım bozuklukları yapmıştır. Öğrencilerin doğrudan anlatımlarda yaptıkları hatalar genellikle tırnak işaretini doğru kullanamamaktan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında doğrudan anlatıma uygun yüklemelerin de kullanılmaması ayrıca anlatım bozukluğu oluşturmuştur. Doğrudan anlatımlarda tırnak işareti kullanılmamaktan kaynaklı anlam belirsizlikleri de mevcuttur. Hem doğrudan hem de dolaylı anlatımı birbirine karıştırıp gereksiz yere tırnak kullanan ve bu nedenle de anlatım bozukluğuna sebebiyet veren öğrenci sayısı yüksektir. Birbirine karıştırılan konular, yerinde ve doğru olacak şekilde noktalama işareti kullanılmamasına sebep olmuştur. Bu kategoride toplam yanlış sayısı 40'dır.

Tablo 6: Etken-edilgen fillere dikkat edilmemesi

Etken cümle yazılmaması	12
Etken olduğu halde cümlede anlatım bozukluğu olması	23
Toplam	35

Haber metinlerini oluşturan cümleler genel olarak etken çatılı fiillerle yazılmalıdır. Uygulamada öğrenciler fiillere dikkat etmeden haber metnini kurgulamıştır. Yüklemi etken olmayan haber cümleleri yazan öğrencilerin sayısı 12'dir. Yüklem şekil olarak etken olmasına rağmen anlam bakımından cümleye uygun olmayan filleri kullanan öğrencilerin sayısı ise 23'dür. Etken olmayan cümleye örnek verilecek olunursa; "... saat 14.00'de konferans yapıldı." Burada konferansın hangi kurum tarafından yapıldığı belirtilirse eğer etken cümle yazılmış olunur. Bu kategoride toplam yanlış sayısı 35'dir.

Tablo 7: Noktalama İşaretlerinin yanlış kullanılması

Virgül kullanılmaması	35
Nokta kullanılmaması	22
Noktadan sonra büyük harfle başlamama	18
Tırnak işareti kullanmama	20
Toplam	95

Öğrencilerin en çok yanlış yaptıkları kategorilerden ikincisi noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması kategorisidir. Yapılan uygulamada öğrencilerin virgül kullanma alışkanlıklarının olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin 35 tanesi haberin hiçbir yerinde virgül kullanmamıştır. Bunun yanında sayıca daha düşük olmasına rağmen öğrencilerin 22'si yazdıkları haberlerde hiç nokta kullanmamışlardır. Ama nokta kullanmayan öğrencilerin birçoğu sanki nokta varmış gibi davranıp cümleye başlarken büyük harf kullanmıştır. Doğrudan ve dolaylı anlatımlarda da en büyük hatalar tırnak işareti kullanmamaktan kaynaklanmaktaydı. Tırnak işareti kullanmayan öğrencilerin sayısı 20'dir. Bu kategoride öğrencilerin toplamda 95 yanlış bulunmaktadır.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tüm dünyadaki teknolojik dönüşümler haber ve haber yazmaya bakış açısını değiştirmiştir. Habercilik artık elinde görüntü kaydeden herkesin yapabileceği bir işmiş gibi algılanmaktadır. Durum böyle olunca habere olan bakış açısı da daha da basite indirgenmiştir. Bu çalışmada öncelikle öğrencilere haber yazdırılırken haberin önemi üzerinde durulması da amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında üniversite öğrencileri arasında haber yazma kavramının ilk etapta tam anlamıyla yerleşmediği görülmektedir. Öğrencilerin en çok yaptığı yanlışlar genellikle saat, tarih ve günlerin yazımındadır. Bunun yanında öğrenciler noktalama işaretlerini de yerinde ve doğru olacak şekilde kullanamamışlar, imla kurallarına da gereken önemi vermemişlerdir. Yapılan hataların genel olarak kaynağı Türkçeyi düzgün kullanmamaktan kaynaklanmaktadır. Öğrenciler daha önceki eğitimlerinde sıfatın ne olduğunu nasıl kullanıldığını tam anlamıyla öğrenmeden üniversite eğitimine başlamışlardır. Buna noktalama ve imla kuralları da dâhildir. Durum böyle olunca ders müfredatları da işlevselliğini yitirmektedir. Öğrencilerin yazdıkları başlıkların 10 âdetinin kabul edilebilir düzeyde olması bir başarıdır. Aynı şekilde cümleye rakamla başlayan öğrenci sayısının da sadece 3 olması iyi bir sonuçtur. Bunun yanında öğrencilerin genelinin yaptığı hata ise saat yazımında görülmektedir. Saatlerin yazımında sayıların arasına sadece nokta koymak yerine iki nokta koymaları en yaygın yaptıkları hatadır. Ayrıca öğrenciler doğrudan ve dolaylı haber yazımında yaptıkları hatalarla habercilik etiğine de ters düşmüşlerdir. Olmayan bilgileri ekleme, kafadan yeni şeyler türetme gibi davranışlar yalan oldukları için etik açısından da sorunları beraberinde getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilere, haberin istedikleri şeyleri yazma, istemedikleri şeyleri saklama alanı olmadığının da anlatılması önem kazanmaktadır. Çünkü haber herkesin istediğini yapabildiği bir alan değildir.

Bu çalışma gösteriyor ki gazetecilik eğitimi almak için üniversite okuyan öğrenciler habere gerektiği gibi özen göstermemektedir. Çünkü onlara göre okudukları bölümde iş bulsalar dahi çok düşük ücretle çalışacaklar ve bunun için kendilerini yormaya da gerek yok. Böyle bir düşünceyle yola çıktıkları için haber toplama ve yazma dersine önem vermemeleri de doğal karşılanabilir. Fakat haber toplama ve dersi bu açıdan bakıldığında daha eğlenceli ve öğrencinin dikkatini derse verebilecek şekilde yeniden hazırlanmalıdır. Haber ve haber yazmanın önemi öğrencilere kavratılmalı ve kendilerinin de yapacakları hataların yayıldığına bilincinde olmaları sağlanmalıdır. Öğrenciler bu bilince sahip olduktan sonra daha etkili ve dikkatli haberler yazmaya başlayacak ve yazdıkları her cümlenin neyi ifade ettiğinin farkına varacaklardır.

Toparlanacak olunursa, çalışma 42 öğrencinin derste yazdıkları ilk haberlerdeki hataları analiz etmek amacıyla oluşturulmuştur. Toplamda 387 yanlış tespit edilmiştir. Bu yanlışlar sınıf ortamında tartışılmış ve öğrencilere yaptıkları hatalar üzerine yorumlar yapmaları sağlanmıştır. Sonuç olarak her öğrenci yaptıkları yanlışların nedenini tek tek öğrenmiştir.

KAYNAKÇA

Aslan, K., (2004). "Ben de Yazarım Örneklerle Haber Yazmak", Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Brooks, B.S., Kennedy, G.M., Dariy, R., and Rany, D., (1988). News Reporting and Writing.3rd Edition St. Martin's Pres. New York.

- Çiftçi S. (2011). “Yazılı Basında Haber Cümlelerinin Analizi”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Winter 2011, p. 903-917, Turkey.
- Fiske, J. (2015). İletişim Çalışmalarına Giriş. (S. İrvan çev.). Pharmakon Yayınları. Ankara.
- Girgin, A. (2002). “Haber Yazmak”, Der Yayınları. İstanbul.
- Gür, E. (2018). “Muhasebe Meslek Etiği”, Adam Academy Journal of Social Sciences, cilt 8, sayı:2. DOI: 10.31679/adamakademi.443323.
- Hohenberg, J. (1963). “Gazetecilik Mesleği”, Çev: Filiz Ofluoğlu, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları İstanbul.
- Rigel, N., (1993). “Haber, Çocuk ve Şiddet”, Der Yayınları, İstanbul.
- Schlapp, H. (2000). “Gazeteciliğe Giriş: Mesleğe Yönelik Ders Kitabı” Çev: Işık Aygün, Konrad Adenauer Vakfı, İstanbul.
- Schneider, W. ve Raue, P.J., (2000). Gazetecinin El Kitabı.(Çev: Işık Aygün), Konrad Adenauer Vakfı Yayınları. Ankara.
- Stempel, H. G.(2003) İçerik Analizi, İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi. (M. S. Çebi çev.). Alternatif Yayınları. Ankara
- Tavşancıl E. E. Aslan (2001). İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri. Espiyon Yayınları. İstanbul
- Tokgöz, O, (2006). “Temel Gazetecilik”, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tulgar, A, (1970).“Haber Tekniği”, Ulusal Basımevi, Ankara.
- Ulusoy, B. (2003). “Türkiye’de Yerel Basının Sorunları ve Çözüm Önerileri” İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı:18, İstanbul.
- Yüksel, E. ve Gürcan, H. İ. (2001). “Habercinin El Rehberi: Soru ve Örneklerle Haber Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri”, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.